

การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มเพื่อขจัดความยากจนและ
สร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด
**Poverty Alleviation and Increasing the Chances of Social Mobility
: Roi Et Province**

ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์, เกริญไกร กันแก้ว,
เจษฎ์บัณฑิต จิตต์โคกิตานนท์, วรฉัตร วรวิวัฒน์,
ธิดารัตน์ สาระพล, เมตตา ฟองฤทธิ์, การุณา แก้วนิมิตร,
ประเสริฐ สุทธิประภา, วิชิต ธีรเดโชชัย และ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

**Srisunan Prasertsang, Kriangkrai Gunkaew,
Jetbordin Jitsopitanon, Warachart Wariwan,
Thidarat Saraphon, Mettar Fongrit, Karuna Kaewnimit,
Prasert Suttiaprapa, Wichit Thiradechochai and Pongsawut Rachjun**
Roi Et Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, Email: seat007@outlook.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System : PPAOS) เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีเครื่องมือในการวิจัยได้แก่ ระบบ PPAOS และ แบบสอบถามระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 1 กลุ่ม คือ ครัวเรือนเป้าหมายตามฐานข้อมูล TP MAP ปีพ.ศ.2566 จำนวน 3,456 ครัวเรือน ในพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอจังหาร อำเภอธวัชบุรี อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสุวรรณภูมิ และ อำเภอพนทราย พื้นที่เป้าหมายรองเป็นอำเภออื่นในจังหวัดร้อยเอ็ด นอกเหนือจาก 7 อำเภอเป้าหมายหลัก โดยมีกระบวนการรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการปฏิบัติการ การปรับปรุงแผนการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์ผลย้อนกลับ

* วันที่รับบทความ : 21 พฤษภาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 27 พฤษภาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 29 พฤษภาคม 2567

Received: May 21 2027; Revised: May 27 2024; Accepted: May 28 2024

ผลการศึกษาประเด็นพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ พบว่าการสร้างแพลตฟอร์มจัดความยากจนของประเทศ (National Platform to End Poverty) สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ประกอบด้วยระบบค้นหาสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPConnex) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือคลังนวัตกรรมแก้จน และระบบติดตามประเมินผล ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ระบุคนจนเป้าหมาย และออกแบบการช่วยเหลือคนจนได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม่นยำ สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดร้อยเอ็ด

คำสำคัญ : การพัฒนา; แพลตฟอร์ม; ความยากจน; โอกาสทางสังคม

Abstract

The objectives of this research are : 1. To develop and upgrade a comprehensive and accurate poverty alleviation platform (Provincial Poverty Alleviation Operating System : PPAOS), increasing opportunities for access to career development. Education and learning about technology and innovation To solve the problems of poverty and inequality in a precise and appropriate manner to the local context. It is an action research. The research tools include the PPAOS system and the poor household information system questionnaire at the administrative unit's area level. and manage area development funds There is 1 target group : Target households according to the TP MAP database in 2023 total 3,456 households in the main target area of 7 districts, including Kaset Wisai District, Pho Chai District, Changan District, Thawatchaburi District, Pathumrat District, Suvarnabhumi District and Phon Sai District, secondary target areas are other districts in Roi Et Province, apart from the 7 main target districts. There is a detailed process involved in planning. Operation Improving the work plan To be consistent with the area and situation including analysis of feedback results.

Results of the study on the issue of developing and upgrading a comprehensive and accurate poverty eradication platform. It was found that creating a national platform to end poverty (National Platform to End Poverty) for solving poverty problems in a complete and accurate manner. using science Research and innovation That consists of a system for searching and reviewing information on poor households. Area-level poor household information system (PPPConnex), assistance referral system, innovative poverty alleviation treasury and monitoring and evaluation system which allows access to information Identify the target poor people and design assistance to the poor in a complete, accurate, consistent, and appropriate manner to the context of each area in Roi Et Province.

Keywords : Development; Platform; Poverty; Social Opportunities

บทนำ

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2565 มีเป้าหมายในการค้นหาและจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจน 14 อำเภอ ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ฐานข้อมูล TPMAP ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 3,868 ครัวเรือน และได้การสอบทานคนจนและครัวเรือนยากจนเป้าหมายเพื่อนำคนจนจริงเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล และจำแนก (Classify) คนจนไม่จริงออกจากระบบฐานข้อมูล (Add on and Exit) การดำเนินการสอบทานและส่งต่อครัวเรือนยากจนอำเภอเกษตรวิสัยซึ่งเป็นอำเภอเป้าหมายทั้งอำเภอ คณะผู้วิจัยได้จัด Forum ในระดับพื้นที่และระดับอำเภอโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากนายอำเภอและหน่วยงานระดับอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านร่วมประชุม และยืนยันข้อมูลครัวเรือนยากจน นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นำร่อง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองบัว ตำบลทุ่งทอง และตำบลกุลาสิงห์เห็ดผลที่เลือก 3 ตำบล นำร่องนั้น เนื่องจากมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีทุนกายภาพที่เหมาะสม มีพื้นที่สาธารณะพร้อมให้ครัวเรือนยากจนได้ประกอบอาชีพ คณะผู้วิจัยได้ทำเครื่องมือเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์เชิงลึกครัวเรือนยากจนเข้าสู่โมเดลแก้จนด้วยการปลูกผักและสมุนไพร จำนวน 179 ครัวเรือน และได้จัดกลุ่มแยกบริบทของความยากจนและความต้องการออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มบ้านทรุดโทรมต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน 2) กลุ่มผู้พิการและเจ็บป่วยเรื้อรัง 3) กลุ่มทักษะอาชีพที่ต้องการเสริม 4) กลุ่มสวัสดิการ และ 5) กลุ่มความจำเป็นอื่น ๆ เพื่อนำสู่กระบวนการส่งต่อหน่วยงานภารกิจต่อไป นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สอบทานและคัดกรองครัวเรือนยากจนอำเภอเมืองซึ่งเป็นอำเภอนำร่องปลูกสมุนไพรในพื้นที่ 2 ตำบลคือ 1) ตำบลแคนใหญ่ และ 2) ตำบลสีแก้ว เนื่องจากทั้ง 2 ตำบลนั้นมีบริบทอันเหมาะสมทั้งในด้านพื้นที่ทำการเกษตรและด้านแหล่งน้ำที่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร โดยการส่งต่อเข้าโมเดลแก้จนจำนวน 55 ครัวเรือน ทั้งยังได้ส่งต่อครัวเรือนยากจนไปยังหน่วยงานภารกิจคือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.จ)

การดำเนินงานในภาพรวมของโครงการปี พ.ศ. 2565 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และในปีพ.ศ. 2565 ได้เกิดภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนผ่านบริษัทเอกชน วิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นห่วงโซ่เชื่อมโยงให้การดำเนินงานทั้งการค้นหาสอบทาน และการทำโมเดลแก้จน เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น บริษัทหมอยาไทย 101 จำกัด เมืองบัวการ์เดนบริษัทประชารัฐรักสามัคคี สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจจังหวัดร้อยเอ็ด สมาพันธ์ SMEs แห่งประเทศไทย วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด สมาคม SME จังหวัดร้อยเอ็ดที่ช่วยวิเคราะห์ศักยภาพทุนและเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดการเสริมหนุนศักยภาพของครัวเรือนยากจนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นของกลไกความร่วมมือในการขจัดความยากจนครอบคลุมภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีความพร้อมในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกในระดับพื้นที่และระดับประเทศ มีความพร้อมด้านระบบข้อมูลหรือมีความมุ่งมั่นในการจัดทำฐานข้อมูลสำหรับวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจนของหน่วยงานและภาคีในพื้นที่ มีทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน รวมถึงการมีศักยภาพเชิงพื้นที่ที่พร้อมสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมและยึดโยงครัวเรือนยากจนที่สามารถเป็นหน่วยดูดซับส่งเสริมในระดับพื้นที่จนถึงระดับจังหวัด ระดับประเทศ และ ระดับนานาชาติ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการจังหวัด กลุ่มผักปลอดภัย และกลุ่มข้าว โดยมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยสามารถแปรรูปสินค้าและบริการให้มีความทันสมัยตามความต้องการของตลาด ทั้งยังมีสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการสอนและการทำวิจัยทั้งด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมถึงมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2566 จังหวัดร้อยเอ็ด จึงเป็นพื้นที่ตัวแทนกลุ่มจังหวัดหรือภูมิภาคในการเป็นหน่วยขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area For Poverty Alleviation and Social Mobility : SRA) โดยมีเป้าหมายหลักในการดำเนินงานคือขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำด้วยการลดช่องว่างของการเข้าถึงโอกาสด้านการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ และเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียมตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้ผลงานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System : PPAOS) เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบท โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ประกอบด้วย ระบบค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPConnex) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ คลังนวัตกรรมแก้จน และระบบติดตามประเมินผล ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ระบุคนจนเป้าหมายและออกแบบการช่วยเหลือคนจนได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม่นยำ สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ปีพ.ศ. 2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดได้ขยายพื้นที่ดำเนินโครงการจากปี พ.ศ. 2565 ให้ครอบคลุมเป้าหมายการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ 1) อำเภอเกษตรวิสัย (ขยายพื้นที่เดิม) 2) อำเภอโพธิ์ชัย 3) อำเภอปทุมรัตน์ 4) อำเภอสุวรรณภูมิ 5) อำเภอโพนทราย 6) อำเภอจังหาร 7) อำเภอธวัชบุรี 8) อำเภอโพนทอง 9) อำเภอศรีสมเด็จ และ 10) อำเภอเมือง (ติดตามป้อนกลับการพัฒนาอาชีพ ปี พ.ศ. 2565) ซึ่งมีครัวเรือนยากจนตามข้อมูล PPPConnex จำนวน 3,456 ครัวเรือน นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้เพิ่มการสอบทานครัวเรือนยากจนอำเภอที่เหลือให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการเชื่อมโยงพื้นที่

และการวางแผนการดำเนินการแก้จนในปีถัดไป โดยคณะผู้วิจัยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้คือ 1) สร้างความเข้าใจกระบวนการดำเนินโครงการวิจัยและกำหนดเป้าหมายพื้นที่และความสำเร็จร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย 2) การวางแผนพัฒนาระบบการค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ และระบบส่งต่อความช่วยเหลือหน่วยงานภารกิจและการพัฒนาอาชีพ การติดตามประเมินผลได้อย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่ 3) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) ที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาความยากจน และ 4) การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดความยากจนระดับจังหวัดด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้การดำเนินงาน ปี พ.ศ. 2566 บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ด้านการวางแผนวิเคราะห์บริบทครัวเรือนยากจน บริบทพื้นที่ ศักยภาพทุนเสริมที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จและมีผลลัพธ์ความสำเร็จตามเป้าหมายด้วยการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จนทำให้สามารถกำหนดพื้นที่เป้าหมายในรอบการทำงาน 1 ใน 3 อำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้เกณฑ์การแบ่งโซนพื้นที่เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและศักยภาพที่ชัดเจนนำไปสู่การวางแผนพัฒนากิจกรรมเชิงปฏิบัติการแก้จน (โมเดลแก้จน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กลุ่มโซนพื้นที่สูงคืออำเภอโพธิ์ชัย โซนพื้นที่ลุ่มน้ำชีคืออำเภอจังหาร อำเภอธวัชบุรี และ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด (ติดตามป้อนกลับข้อมูล) และโซนพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้คืออำเภอปทุมรัตน์ อำเภอเกษตรวิสัย (ขยายตำบลเพิ่มจากปี พ.ศ. 2565) อำเภอสุวรรณภูมิ และอำเภอโพนทราย โดยใช้โมเดลขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกันคือ “เกษตรพามี สุขภาพดีพาอยู่”

เป้าหมายสำคัญที่เป็นผลสำเร็จจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งหวังให้เกิดกลไกความร่วมมือเพื่อขจัดปัญหาความยากจนระดับจังหวัดที่มีการสร้างเป้าหมายร่วมกัน เพื่อเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคนจนในชนบทด้วยองค์ความรู้ วิจัย และนวัตกรรม แก้ไขปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบท รวมทั้งแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสังคมที่เป็นธรรมในระยะยาว โดยการสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนขจัดความยากจนระดับจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัดให้เสร็จสมบูรณ์ในปีพ.ศ. 2570

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System : PPAOS) เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษา เรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 พื้นที่เป้าหมาย เป็นพื้นที่เป้าหมายหลัก จำนวน 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอจังหาร อำเภอธวัชบุรี อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสวรรณภูมิ และ อำเภอพนทราย พื้นที่เป้าหมายรอง เป็นอำเภออื่นในจังหวัดร้อยเอ็ด นอกเหนือจาก 7 อำเภอเป้าหมายหลัก

- 1.2 ครั้วเรือนเป้าหมายตามฐานข้อมูล TPMAP ปี พ.ศ.2566 จำนวน 3,456 ครั้วเรือน
- 1.3 ครั้วเรือนที่ไปจากผู้นำชุมชน (อาศัยอยู่นอกฐานข้อมูล TPMAP ปี พ.ศ.2566)
- 1.4 องค์กรหน่วยงานภาคีเครือข่ายและที่เกี่ยวข้อง

2. เครื่องมือวิจัย

2.1 ระบบ PPAOS

2.2 แบบสอบถามระบบข้อมูลครั้วเรือนยากจนระดับพื้นที่ของหน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ บพท. (แบบสอบถามครั้วเรือนยากจน) โดยมีโครงสร้างข้อคำถาม โดยสรุป ได้แก่

- 1) ข้อมูลพื้นฐานครั้วเรือน
- 2) ส่วนที่ 1 ข้อมูลสมาชิกในครั้วเรือน (ทุนมนุษย์)
- 3) ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านกายภาพและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ (ทุนกายภาพ)
- 4) ส่วนที่ 3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ทุนการเงิน)
- 5) ส่วนที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติ และภัยพิบัติต่าง ๆ (ทุนทรัพยากรธรรมชาติ)
- 6) ส่วนที่ 5 การถือฤกษ์และระบบรองรับทางสังคม (ทุนทางสังคม)
- 7) ส่วนที่ 6 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

3. วิธีการดำเนินงาน

การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์ม PPAOS มีขั้นตอนการดำเนินงานและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

3.1 สร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินโครงการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2 การค้นหาและสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนและการส่งต่อครัวเรือนยากจน

3.3 สอบถามคนจนและครัวเรือนยากจนเป้าหมาย เพื่อนำคนจนจริงเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล และจำแนก (Classify) คนจนไม่จริงออกจากระบบฐานข้อมูล (Add on and Exit)

3.4 วิเคราะห์ฐานทุน บริบทและศักยภาพครัวเรือนยากจนเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ ดังนี้

3.5 พัฒนาระบบการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนกับกลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการจัด Poverty Forum ทั้งในระดับตำบล อำเภอและจังหวัด โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่าย

3.6 สร้างการยอมรับและใช้ประโยชน์ สร้างเป้าหมายร่วมของข้อมูล (Ownership) เพื่อเป็นระบบข้อมูลในการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด โดยการจัด Poverty Forum โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งในระดับตำบล อำเภอ และ จังหวัด

3.7 พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) ประกอบด้วยข้อมูลที่หลากหลาย จากระบบ PPAOS/PPPConnex/ TPMAP Logbook (พช.)/ThaiQM (ปกครองจังหวัด) ฐานข้อมูล ววน. ฐานข้อมูล กสศ. ฐานข้อมูล สสว. ฐานข้อมูล อบต. ฐานข้อมูล SMEs และ Innovation Library ข้อมูลจาก App Tech ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ฐานข้อมูลการปฏิบัติการแก้จน (Operation Model) ที่มีการเชื่อมโยง SME การท่องเที่ยว และเกษตรกรรม และยุทธศาสตร์จังหวัด

3.8 พัฒนาและยกระดับระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPConnex) ให้เป็นระบบข้อมูลกลางของจังหวัด (Thai People Map ระดับจังหวัด) ที่ใช้ร่วมกัน

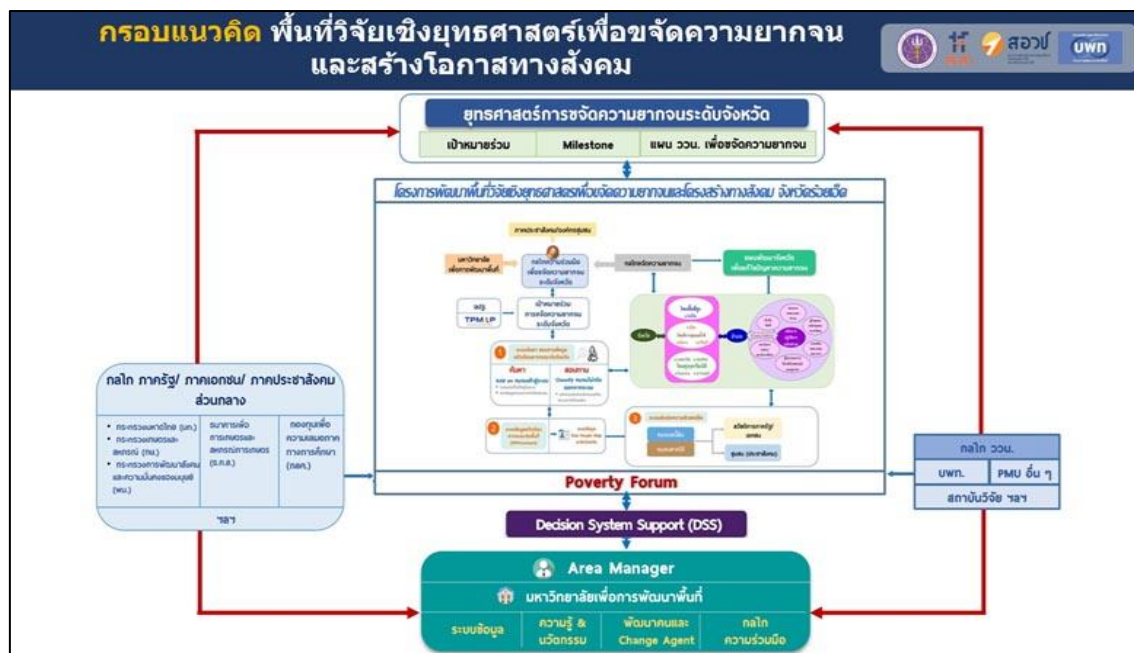
3.9 สร้างระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) เพื่อติดตามผลการช่วยเหลือและนำคนจนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วออกจากระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้นำแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นหลัก กล่าวคือ มีกระบวนการรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การปฏิบัติการ การปรับปรุงแผน การทำงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์ผลย้อนกลับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มเพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้พัฒนกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมด้วยกลไกความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมหรือองค์กรชุมชน ในการค้นหาสอบทานครัวเรือนยากจนที่ถูกต้องและแม่นยำ การวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน เพื่อนำมาสู่การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนไปยังหน่วยงานภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานภารกิจ แผนงานท้องถิ่น และการนำเข้าสู่แผนปฏิบัติการพัฒนาอาชีพ (โมเดลแก๊จน) ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ทั้ง 3 โซน ได้แก่ 1) โซนพื้นที่สูง 2) โซนที่ราบลุ่มแม่น้ำชี และ 3) โซนทุ่งกุลาร้องไห้ โดยมีระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) ที่มีประสิทธิภาพ และใช้ **Poverty Forum** เป็นกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ท้องที่ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดร่วมบูรณาการการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เกิดยุทธศาสตร์การขจัดความยากจนระดับจังหวัด ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มเพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การสร้างแพลตฟอร์มจัดการความยากจนของประเทศ (National Platform to End Poverty) สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ประกอบด้วย ระบบค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPConnex) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ คลังนวัตกรรมแก้จน และระบบติดตามประเมินผล ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ระบุคนจนเป้าหมาย และออกแบบการช่วยเหลือคนจนได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม่นยำ สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

1.1 การค้นหา สอบทานครัวเรือนยากจนเป้าหมาย

คณะผู้วิจัยได้ค้นหาสอบทานครัวเรือนยากจน โดยอ้างอิงข้อมูลตาม TP MAP ในระบบ PPAOS ปี 2565 จาก 7 อำเภอ จำนวน 4,013 ครัวเรือน ซึ่งในระยะ 8 เดือนแรก คณะผู้วิจัยสามารถสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนได้ทั้งสิ้น 1,557 ครัวเรือนจาก 7 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอสุวรรณภูมิ จำนวน 475 ครัวเรือน 2) อำเภอปทุมรัตน์ จำนวน 242 ครัวเรือน 3) อำเภอโพธิ์ชัย จำนวน 32 ครัวเรือน 4) อำเภอจังหาร จำนวน 292 ครัวเรือน 5) อำเภอธวัชบุรี จำนวน 145 ครัวเรือน 6) อำเภอโพนทราย จำนวน 236 ครัวเรือน และ 7) อำเภอเกษตรวิสัย จำนวน 135 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.80 และได้สรุปข้อมูลที่จะทำการส่งต่อเพื่อแก้ไขปัญหา จำนวน 304 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1 : แสดงข้อมูลการสอบทานครัวเรือนยากจนในพื้นที่ 7 และ ภาพที่ 3 : แสดงข้อมูลการส่งต่อครัวเรือนยากจนในพื้นที่ 7 อำเภอ

ตารางที่ 1 : แสดงข้อมูลการสอบทานครัวเรือนยากจน ในพื้นที่ 7 อำเภอ

ลำดับ	อำเภอ	ครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนครัวเรือนที่สำรวจ	ครัวเรือนยากจน		จำนวนคน			ร้อยละ
				จนจริง	ไม่จนจริง	ตามทะเบียน	อยู่จริง	เสียชีวิต	
1	สุวรรณภูมิ	617	475	105	361	1,895	1,529	35	76.99
2	ปทุมรัตน์	499	242	48	194	1,116	1,098	17	48.49
3	โพธิ์ชัย	72	32	28	3	152	80	4	44.44
4	จังหาร	937	292	181	96	1,395	1,390	5	31.16
5	ธวัชบุรี	327	145	60	85	516	512	4	44.34
6	โพนทราย	417	236	53	183	245	242	3	56.59
7	เกษตรวิสัย	1,184	135	89	46	662	642	20	11.40
รวม		4,053	1,557	564	968	5,981	5,493	88	38.42

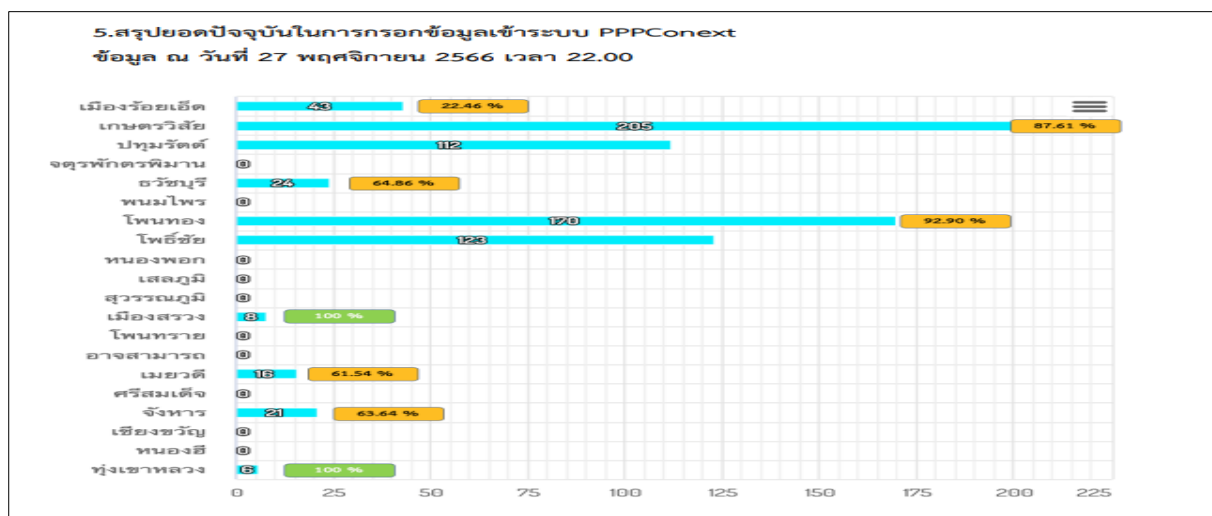
** อำเภอเกษตรวิสัย มีการสำรวจเพียง ตำบลเมืองบัว เพราะเป็นอำเภอที่ได้ดำเนินการสอบทานเสร็จ ในปีพ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 อย่างต่อเนื่อง **

จากตารางที่ 1 พบว่า อำเภอที่จำนวนคนจนไม่จริง (Inclusion error) สูงที่สุดคือ ปทุมรัตต์ คิดเป็นร้อยละ 80.17 รองลงมาคือ อำเภอโพธิ์ชัย คิดเป็นร้อยละ 77.54 และ อำเภอสุวรรณภูมิ คิดเป็นร้อยละ 76.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 : แสดงข้อมูลการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนตาม TPMAPI ปี 66 เพิ่มเติม ใน 20 อำเภอ

อำเภอที่สำรวจ	ฐานข้อมูล TPMAPI (2566)	จำนวนตำบลที่ลงชี้แจงแบบสอบถามแล้ว	แจกแบบสอบถามตามรายชื่อกลุ่มเป้าหมาย (ครัวเรือน)	แจกครัวเรือนตกสำรวจ ฐานข้อมูล TPMAPI (Exclusion error)	รวมจำนวนแบบสอบถามที่แจกทั้งสิ้น	ตรวจสอบและเก็บแบบสอบถามคืนแล้ว	ร้อยละการเก็บแบบสอบถาม
ทุ่งเขาหลวง	5	3 จาก 3 ตำบล	5	1	6	6	100%
เมืองสรวง	8	4 จาก 4 ตำบล	5		5	5	100%
จังหาร	7	4 จาก 4 ตำบล	6	27	33	33	100%
เมืองร้อยเอ็ด	108	13 จาก 13 ตำบล	102	85	187	187	100%
เกษตรวิสัย	74	11 จาก 11 ตำบล	68	135	203	203	100%
ศรีสมเด็จ	10	4 จาก 4 ตำบล	10	0	10	10	100%
จตุ	4	3 จาก 3 ตำบล	4	0	4	1	25%
โพนทอง	43	8 จาก 13 ตำบล	27	0	27	0	
ธวัชบุรี	37	8 จาก 8 ตำบล	37	0	37	0	
โพธิ์ชัย	24	0	0	103	103	103	
ปทุมรัตต์	66	0	0	40	40	40	
สุวรรณภูมิ	16	6 จาก 7 ตำบล	15	29	44	0	
หนองพอก	83	6 จาก 9 ตำบล	67	5	72	0	
หนองฮี	5	3 จาก 3 ตำบล	5	1	6	0	
โพนทราย	10	3 จาก 3 ตำบล	10	0	5	0	
พนมไพร	10						
อาจสามารถ	17						
เชียงขวัญ	4						
เสลภูมิ	31	13 จาก 13 ตำบล	31	4	35	0	
รวม	502		363	450		614	

จากตารางที่ 2 พบว่า มีจำนวนครัวเรือนที่ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมทั้งสิ้น 502 ครัวเรือน อำเภอที่มีเก็บข้อมูลครบถ้วน จำนวน 6 อำเภอ คือ 1) อำเภอทุ่งเขาหลวง 2) อำเภอเมืองสรวง 3) อำเภอจังหาร 4) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด 5) อำเภอเกษตรวิสัย และ 6) อำเภอศรีสมเด็จ ส่วนอีก 4 อำเภอที่เหลืออยู่ในระยะของการค้นหาและคีย์ข้อมูลลงในระบบ

ภาพที่ 2 : แสดงข้อมูลการค้นหา สอบทาน และคีย์ลงระบบ PPPConnext

คณะผู้วิจัยได้ค้นหาสอบทานครัวเรือนยากจน โดยอ้างอิงข้อมูลตาม TPMAP / ในระบบ PPPConnext ปีพ.ศ. 2566 จาก 20 อำเภอ จำนวน 1,919 ครัวเรือน แต่เมื่อตรวจสอบในระบบ พบว่าเป็นครัวเรือนที่มีข้อมูลในระบบแล้ว จำนวน 1,417 ครัวเรือน จำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม 502 ครัวเรือน ซึ่งในระยะ 8 เดือนแรก และได้ดำเนินการเก็บข้อมูล และคีย์เข้าระบบแล้ว จำนวน 722 ครัวเรือน คณะผู้วิจัยสามารถสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนได้ทั้งสิ้น 313 ครัวเรือน จาก 20 อำเภอ และได้ทำการลงพื้นที่ ค้นหา และสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน 20 อำเภอ เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือ ที่ประกอบไปด้วย กลุ่มเปราะบาง บ้านทรุดโทรม พื้นที่ทำกิน อาชีพ และทุนการศึกษา ได้ส่งต่อความช่วยเหลือ จำนวน 235 ราย และได้รับการช่วยเหลือแล้วจำนวน 7 ราย ส่วนรายที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ อยู่ในขั้นตอนของการติดตามข้อมูลย้อนกลับ

1.2 กระบวนการส่งต่อและติดตามความช่วยเหลือ

ในการวางแผนการดำเนินงานในการช่วยเหลือส่งต่อครัวเรือนยากจน การวิจัยนี้ได้วางแผนการดำเนินการค้นหาข้อมูล สอบทานครัวเรือนยากจน และทำการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่ทำการช่วยเหลือในพื้นที่ 20 อำเภอ มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

- 1) ลงพื้นที่ ค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน 20 อำเภอ เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือ ที่ประกอบไปด้วย กลุ่มเปราะบาง บ้านทรุดโทรม พื้นที่ทำกิน อาชีพ และทุนการศึกษา
- 2) ประสานหน่วยงานต่างๆเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 428 ราย ดังนี้
 - 2.1) ทุนการศึกษาส่งต่อให้หน่วยงานศึกษาธิการ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 17 ราย
 - 2.2) บ้านทรุดโทรมส่งต่อให้หน่วยงาน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 130 ครัวเรือน

2.3) บ้านทรุดโทรมส่งต่อให้หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 29 ครั้วเรือน

2.4) กลุ่มเปราะบาง ส่งต่อให้หน่วยงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 52 ราย

2.5) กลุ่มที่ขาดพื้นที่ทำกิน ส่งต่อไปให้พัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 11 ราย

2.6) กลุ่มพัฒนาอาชีพ ให้สหกรณ์การเกษตรอำเภอเกษตรวิสัย จำนวน 4 ราย

2.7) กลุ่มพัฒนาอาชีพ ส่งต่อให้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (NIA) จำนวน 22 ราย

2.8) กลุ่มพัฒนาอาชีพ ทางแรงงานจังหวัดร้อยเอ็ด จัดสรรงบประมาณให้จัดหลักสูตร การอบรม 2 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรการสานตะกร้าจากหวายเทียม 2) หลักสูตรช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก เพื่อการเกษตร โดยให้ทางโครงการวิจัย จัดหาคนจนจากครัวเรือนยากจนให้เข้าร่วมการอบรม หลักสูตรละ 20 คน

2.9) กลุ่มเปราะบาง ส่งต่อโครงการผ้าห่มป้องกันภัยหนาว ให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร้อยเอ็ด จำนวน 163 ครั้วเรือน

โดยจำนวนการส่งต่อที่มากที่สุดได้แก่ กลุ่มเปราะบาง คิดเป็นร้อยละ 50.23 บ้านทรุดโทรม รองลงมาคือ ร้อยละ 37.15 การส่งต่อพื้นที่ทำกินและอาชีพ ร้อยละ 8.64 และน้อยที่สุดคือ ทุนการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 3.97

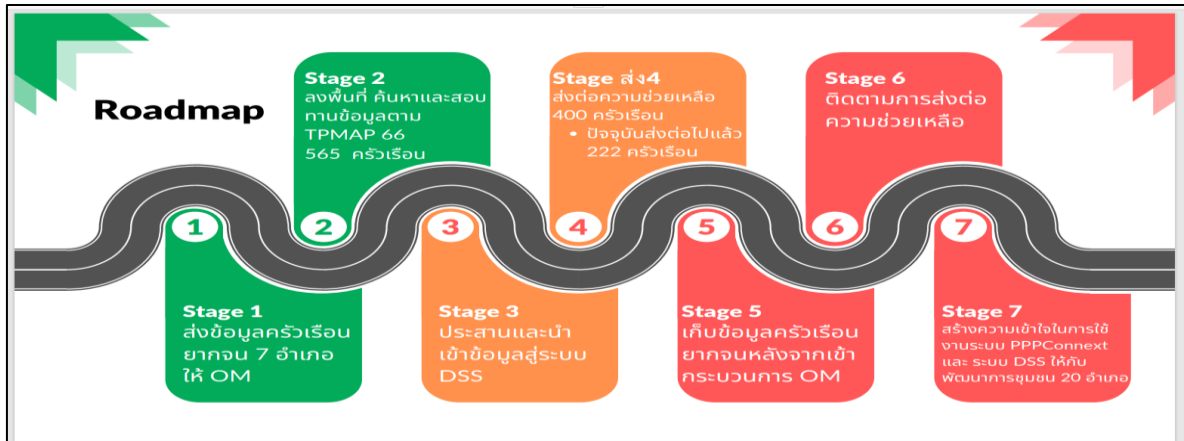
3) ติดตามการส่งต่อความช่วยเหลือ และได้รับการช่วยเหลือแล้วจำนวน 35 ราย ดังนี้

3.1) ทุนการศึกษา หน่วยงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ให้การช่วยเหลือแล้ว 7 ราย โดยได้รับทุนจากสมาคมสตรีแห่งชาติ ทุนละ 3,000 บาท

3.2) ส่งเสริมอาชีพ หน่วยงานสหกรณ์การเกษตรอำเภอเกษตรวิสัยให้การช่วยเหลือแล้ว 4 ราย โดยได้รับการพัฒนาอาชีพเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าว

3.3) กลุ่มพัฒนาอาชีพ หน่วยงาน (NIA) ส่งเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน 22 ราย

3.4) กลุ่มเปราะบาง สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร้อยเอ็ด ให้การช่วยเหลือเป็นผ้าอ้อม 1 ราย และรถวีลแชร์ 1 ราย

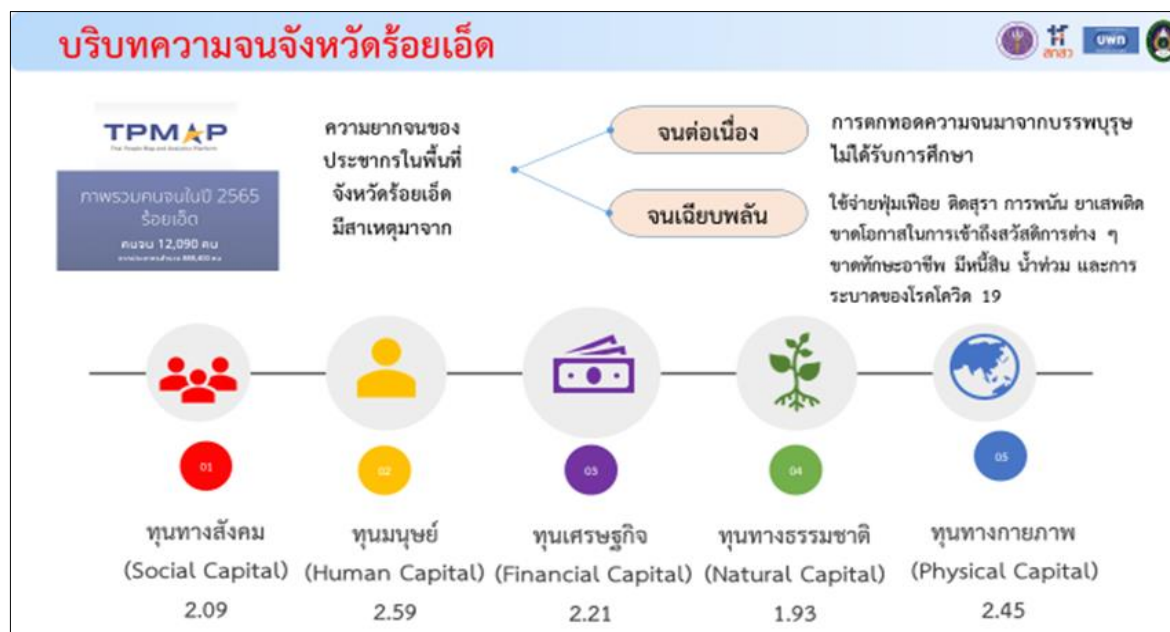
ภาพที่ 3 : แสดงกระบวนการทำงานในการค้นหา สอบทาน ส่งต่อ

ภาพที่ 4 : แสดงข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ

1.3 การวิเคราะห์ทุนดำรงชีพเพื่อการส่งต่อความช่วยเหลือ

การวิเคราะห์ทุนฐานดำรงชีพ 5 ด้าน วิเคราะห์จากบริบททุน 5 ด้าน โดยสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสอบทาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 5 : บริบทความจนของจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 3 : แสดงผลการวิเคราะห์ทุนฐานดำรงชีพ 5 ด้าน ใน 7 อำเภอ ของจังหวัดร้อยเอ็ด

	อำเภอ	ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนเศรษฐกิจ	ทุนธรรมชาติ	ทุนทางสังคม
1	เกษตรวิสัย	2.60	2.46	2.34	1.88	2.19
2	โพธิ์ชัย	2.62	2.42	2.03	1.83	1.91
3	จังหาร	2.73	2.39	2.69	1.92	2.09
4	ธวัชบุรี	2.62	2.45	1.84	1.89	2.12
5	ปทุมรัตน์	2.51	2.41	2.03	1.90	2.49
6	สุวรรณภูมิ	2.49	2.46	1.85	1.93	2.01
7	โพนทราย	2.50	2.29	2.12	1.85	1.92

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ทุนฐานดำรงชีพ 5 ด้าน ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมค่าเฉลี่ย 2.45 อยู่ในระดับพออยู่ได้ เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้

- 1.ทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 2.59 อยู่ในระดับพออยู่ได้
2. ทุนทางกายภาพ (Physical Capital) ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 2.45 อยู่ในระดับพออยู่ได้
3. ทุนเศรษฐกิจ (Financial Capital) ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 2.21 อยู่ในระดับพออยู่ได้
4. ทุนทางสังคม (Social Capital) ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 2.09 อยู่ในระดับพออยู่ได้
5. ทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital) ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม 1.93 อยู่ในระดับอยู่ลำบาก

จากการวิเคราะห์ทุนทั้ง 5 ด้านของครัวเรือนคนจนใน 7 อำเภอเป้าหมาย ของจังหวัดร้อยเอ็ด จะพบว่ามีทุนทรัพยากรมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม ที่ในระดับที่พออยู่ได้

เมื่อวิเคราะห์ทุนฐานดำรงชีพ 5 ด้าน ใน 7 อำเภอเป้าหมาย ของจังหวัดร้อยเอ็ด ที่เป็นเป้าหมายในการทำโมเดลแก๊จน จะพบมีค่าเฉลี่ยของแต่ละทุนที่มีความใกล้เคียงกัน ตามภาพที่ 8

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มเพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้คือ

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System : PPAOS) เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษา เรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีระดมความคิด (Poverty Forum) ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับเครือข่ายภาคีความร่วมมือ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงหน่วยงานวิชาการทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อระดมความคิดและบูรณาการแนวทางการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกันอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การสร้างแพลตฟอร์มการขจัดความยากจนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับ กิตติ สัจจาวัฒนา (2560) ซึ่งได้ศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ รูปแบบงานวิจัยใหม่ที่ท้าทายกระบวนทัศน์ การวิจัยของประเทศไทย ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่นั้น เป็นรูปแบบเน้นการใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการการทำงานร่วมกันจนเกิดกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ แล้วใช้ประเด็น หรือโจทย์วิจัยที่สำคัญของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดมาร่วมมือใช้หรือสร้างองค์ความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่นั้นเอง นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ต้องกระจายอำนาจและบทบาทให้กับพื้นที่ที่จะเกิดนวัตกรรม การจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่ และเกิดการเจริญเติบโตของพื้นที่ในทุกจังหวัดและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

2. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS)

ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน คณะผู้วิจัยได้พัฒนาระบบ โดยมีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นผู้พัฒนาระบบ โดยการระดมความคิดเห็น จาก 7 จังหวัด ที่มีการดำเนินงานของงานวิจัย SRA ร่วมกันทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และได้นำเสนอแผนงานการใช้ข้อมูล DSS กับทางจังหวัดผ่านการประชุมคณะกรรมการจังหวัด และได้มีการจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาระบบ 101 Thai People Map ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบทั้งจังหวัดเพื่อให้เกิดระบบที่เป็นประโยชน์และสามารถใช้งานร่วมกันได้ทุกหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) จังหวัดร้อยเอ็ดได้นำข้อมูล PPPConnex เพื่อขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการและส่งเสริมพัฒนาผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดร้อยเอ็ด มีความประสงค์ใช้ข้อมูล PPAOS ในการบูรณาการทำงานเพื่อให้หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรฯ ได้ใช้เพราะเป็นข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพ ประธานสภาเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด นำข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน PPPConnex และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ DSS มาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี สอดคล้องกับพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่แก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กล่าวไว้ว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่จะประสบความสำเร็จต้องใช้กลไกการสร้างความร่วมมือทั้งกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคีเครือข่ายอื่น ๆ บูรณาการร่วมกันทั้งรูปแบบการความร่วมมือที่เป็นทางการและความร่วมมือที่ไม่เป็นทางการผ่านความสัมพันธ์ส่วนตัว การเสวนากลุ่มให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

3. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager)

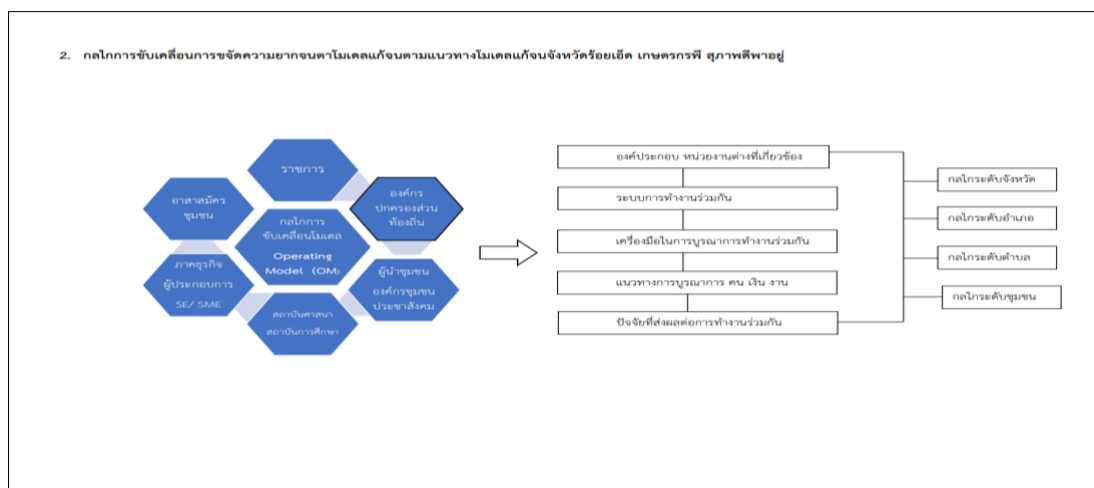
ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด มหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจนโดยการเป็นศูนย์บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคีเครือข่ายโดยการสร้างอาคารศูนย์ประสานงานเพื่อให้เป็นพื้นที่ประชุมและทำงานร่วมกันโดยมหาวิทยาลัยได้สร้าง Co-Marketplace เพื่อเป็นพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าที่พัฒนาจากการวิจัย การบริการวิชาการและจากชุมชน ท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการรายได้ของชุมชน โดยสภามหาวิทยาลัยได้มีนโยบายสร้างศูนย์ธุรกิจ (Business Center) เพื่อสร้างรายได้และเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม เพื่อเกิดการเชื่อมโยงภารกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นกับแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างโอกาสทางสังคม (SRA) คณะผู้วิจัยได้เตรียมการพัฒนานักจัดการพื้นที่ (Area Manager) โดยการบูรณานักศึกษาจากโครงการวิศวกรรมสังคม (ซึ่งผ่านการอบรมทักษะ 4 ทักษะ คือ 1. ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล 2. ทักษะการสื่อสารองค์ความรู้เพื่อการแก้ปัญหา 3. ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 4. ทักษะการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมนักศึกษาจากชมรม Poverty Forum Club นักศึกษาที่เป็น

บุคคลในสื่อสังคมออนไลน์ (Influencer) และ นักศึกษาที่มีจิตอาสาเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการเป็นนักจัดการพื้นที่ นักจัดการการตลาด และนักจัดการการขาย นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบหลักสูตรผู้นำนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ร่วมกับเครือข่าย SRA ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการสื่อสารให้ผู้ดูแลข้อมูล TPMAP ระดับจังหวัด และอำเภอมาอบรมเป็นนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ด้านข้อมูล (Data Area Manager) และแต่งตั้งให้ทีมโซนในแต่ละพื้นที่มีนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในการทำงานเพื่อเป็นที่ปรึกษา ประสานงาน และแก้ปัญหาในการลงพื้นที่ของคณะนักวิจัย โดยทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาผู้ที่เข้าร่วมโครงการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ที่ดูแลข้อมูลเกี่ยวกับครัวเรือนยากจนในระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบล ทั้งที่เป็นส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ผู้ที่เป็นผู้นำในชุมชนที่มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้เข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในการช่วยเหลือการทำงานของโครงการวิจัย ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และ ปลายน้ำ มีความสอดคล้องกับสัปปาสวรรค์ บัวสาย (2551) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ABC งานวิจัยรูปแบบใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area - based collaborative research for development : ABC research) มีปัจจัยและเงื่อนไขของความสำเร็จคือมีพื้นที่ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการพัฒนารองรับการเจริญเติบโตอย่างแท้จริง มีโจทย์วิจัยสำคัญระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก และมีกลไกความร่วมมือ (Mechanism) ที่เป็นพื้นที่การทำงานร่วมกันของทุกภาคีการพัฒนา ทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และที่สำคัญที่สุดคือภาคประชาสังคม ดังนั้น การทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จึงมีผลลัพธ์หนึ่งที่สำคัญคือกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่

4. การพัฒนาโมเดลการสร้างแพลตฟอร์มขจัดความยากจนของประเทศ (National Platform to End Poverty)

สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ที่ประกอบด้วย ระบบค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPConnex) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ คลังนวัตกรรมแก้จน และระบบติดตามประเมินผล ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ระบุคนจนเป้าหมาย และออกแบบการช่วยเหลือคนจนได้อย่างเบ็ดเสร็จ แม่นยำ สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยได้ดำเนินการ ภายใต้แนวคิด “เกษตรพามี สุขภาพดีพาอยู่” โดยการลงพื้นที่สอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจน ตามฐานข้อมูล PPAOS และแบ่งกลุ่มครัวเรือนที่ต้องให้ความช่วยเหลือ และสร้างโอกาสทางสังคม ตามพื้นที่ 7 อำเภอ ของจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็นพื้นที่ 3 โซน คือ โซนพื้นที่สูง โซนลุ่มน้ำชี และโซนพื้นที่ทุ่งกุลารุ้ง และพัฒนาโมเดล แก้นจนออกเป็น 5 โมเดลหลัก คือ 1) โมเดลผัก 2) โมเดลสมุนไพร 3) โมเดลข้าว 4) โมเดลถั่วลิสง และ 5) โมเดลจิ้งหรีด โดย คณะผู้วิจัยฯ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลทุน 5 ด้าน ของ PPAOS และสอบถามแบ่งกลุ่มครัวเรือนยากจน ตามฐานทุน กลุ่มอยู่

ลำบาก อยู่ยาก อยู่พอได้ อยู่ดี และส่งต่อครัวเรือนที่มีปัญหาให้ได้รับการสงเคราะห์จากหน่วยงานต่าง ๆ และวางแผนในการเก็บข้อมูล Feedback Loop ต่อไป

ภาพที่ 6 : กลไกการขับเคลื่อนการจัดปัญหาความยากจนตามโมเดลแก๊จน
จังหวัดร้อยเอ็ด “เกษตรพามี สุขภาพดีพออยู่”

5. การพัฒนากลไกความช่วยเหลือและส่งต่อครัวเรือนยากจนให้ภาคีเครือข่าย

เพิ่มโอกาสและช่องทางในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน โดยการวิเคราะห์ข้อมูล / จัดทำยุทธศาสตร์การแก๊จนจังหวัด พร้อมรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ แยกแยะครัวเรือนยากจนโดยใช้ฐานข้อมูลจาก TPMAP , PPPConnex , จปฐ , พมจ. เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนยากจน และการดำเนินงานของโครงการวิจัยเชื่อมโยงกับนโยบายจากทางจังหวัดที่มีการเชื่อมโยงความร่วมมือ ของแต่ละอำเภอ และหน่วยงานราชการในแต่ละส่วน ที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดำเนินการแก้ปัญหาคความยากจนของแต่ละอำเภอ ให้มีการสนับสนุนการทำงานของทางมหาวิทยาลัย และอำนวยความสะดวกในการใช้ข้อมูลร่วมกัน มีการวางแผนในการใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจนร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ โดยยึดโยงกับแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด และอำเภอเป้าหมาย สอดคล้อง ชูจิต ชายทวีป (2559) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาคความยากจน ได้กล่าวไว้ว่า การแก้ไขปัญหาคความยากจนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กำหนดปัญหา ร่วมตัดสินใจและร่วมประเมินผลที่จะทำให้ลดปัญหา โดยยึดหลัก 1) การมีส่วนร่วม 2) การกระจายทรัพยากร และกระจายอำนาจ 3) การมีส่วนร่วมใน 3 ฝ่ายคือ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน 4) การบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาล และ 5) การมีความตื่นรู้ กระตือรือร้นในการแสวงหาฝึกฝน และเพิ่มทักษะเพื่อให้มีความรู้สามารถเพิ่มผลิตและลดต้นทุนการใช้จ่ายที่เป็นปัญหาคความยากจนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ผลจากงานวิจัยเชิงพื้นที่ควรจะทำให้เกิดข้อเสนอในเชิงวิชาการในมิติใหม่ ๆ ที่สอดคล้องไปกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมในปัจจุบัน

1.2 งานวิชาการในเชิงการพัฒนาควรจะต้องอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์เชิงพื้นที่ และไม่มุ่งหมายที่จะใช้องค์ความรู้แบบใดแบบหนึ่งในเชิงการพัฒนามาแก้ปัญหาความยากจนในมิติเดียวกันทั้งหมด แต่ต้องอาศัยความรู้ที่เกิดจากงานวิจัยและบริบทนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ในปีพ.ศ. 2567 - 2569 ควรจะมีการขยายพื้นที่โมเดลแก๊จนในการดำเนินการเป็นร้อยละ 66.66 ของพื้นที่ และสร้างจำนวน ARM และ ADM ให้เต็มจำนวนพื้นที่ โดยมีการสร้างมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยในพื้นที่และเป็นศูนย์ข้อมูลของจังหวัดในการบูรณาการการแก้ปัญหาความยากจน โดยการใช้ข้อมูลจากฐาน PPPConnexxt ให้เป็นข้อมูล DSS ของทางจังหวัด โดยการบูรณาการให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด

2.2 ในปีพ.ศ. 2570 ควรจะมีการเตรียมพร้อมในการส่งมอบโครงการ โดยการให้ชุมชนเป็นฐานในอัปเดตข้อมูลครัวเรือนยากจน และการจัดตั้งศูนย์แก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 ภาคราชการควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความยากจนในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnerships for the Goals)

3.2 ภาครัฐควรเพิ่มความมุ่งมั่นต่อแก้ปัญหาความยากจน

3.3 หน่วยงานระดับจังหวัด ควรจะมีนโยบายเสริมสร้างศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของคนยากจน

3.4 หน่วยงานระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนจนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาแก้ปัญหาความยากจน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ สัจจาวัฒนา. (2560). งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ รูปแบบงานวิจัยใหม่ที่ท้าทายกระบวนทัศน์การวิจัยของประเทศไทย. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 9 (1), 1-7.
- ชูจิต ชายทวีป. (2559). ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*. 3 (2), 188-214.
- พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ. (2564). กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่แก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง*. 10 (2), 257-288.
- หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่. (2566). *แนวทางดำเนินการจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำ : ถอดบทเรียนจาก โครงการวิจัยแก้จน 20 จังหวัด*. กรุงเทพมหานคร.
- สีลาภรณ์ บัวสาย. (2551). *ABC งานวิจัยรูปแบบใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่*. ชุดบริหารงานวิจัยลำดับที่ 13 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร.